

TA'LIM RESURSLARI O'QUVCHILAR TEXNOLOGIK KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHNING ASOSIY TASHKIL ETUVCHILARI SIFATIDA

M.M.Ahmedov

FarDU dotsenti, texnika fanlari nomzodi,

Madaminova Mavjuda Erkinovna

FarDU Texnologik ta'lim yo'nalishi 2-kurs magistranti,

Alimardon Yo'ldashev

ToshDPU Professional ta'lim fakulteti talabasi.

Annotatsiya: *Ushbu maqolada texnologik ta'lim jarayonlarini tashkil etishda o'quvchilarni texnologik kompetensiyalarni shakllantirishning asosiy tashkil etuvchilari sifatida ta'lim resurslarini o'z ichiga oluvchi aspektlar ekanligi o'rganilgan.*

Demak, texnologiya faniga qo'yilgan DTS talablari, malakaviy talablarning o'quvchilar tomonidan o'zlashtirilishi va ta'lim resurslarining integratsion harakterga ega bo'lishi o'quvchilar texnologik kompetensiyalarni shakllantirishning asosiy tashkil etuvchilariga bo'lgan ehtiyojning ortib borishi o'rganilgan.

Kalit so'zlar: *Kompetensiya, texnologik kompetensiya, integratsiya, integratsion jarayon, uzukisizlik, uzviylik, yahlitlik, ta'lim resurslari.*

Texnologik kompetensiyalarni shakllantirishning mazmuni va maqsadlarini aniqlashda umumiy o'rta ta'lim maktablari o'quv rejasida ko'zda tutilgan umumta'lim fanlarining o'zaro keng qamrovli integratsiya, texnologik ta'limining uzuluksizligi va yaxlitligini ta'minlashni talab qiladi.

O'quvchilarida texnologik kompetensiyalarni shakllantirish uchun dars shakllari, vositalari va metodlari integratsiyasi asosida amaliy faoliyat turlarini o'zlashtirish muhim ahamiyatga ega. Buning uchun esa o'quvchilarining bilim darajasi va ta'lim-tarbiya jarayoni samaradorligini yanada yuqori darajaga ko'tarishda ta'lim resurslari (mazmuni, maqsadi va vazifasi)dan uyg'unlashtirilgan holda foydalanish o'quvchilar texnologik kompetentligini shakllantirish jarayonini tezlashtirishni ta'minlovchi omillar bo'lib hizmat qiladi.

O'quvchilarda texnologik kompetensiyalarni shakllantirish jarayonlarining asosiy tashkil etuvchilari sifatida ta'lim resurslarini o'z ichiga oluvchi quyidagi aspektlarni e'tiborga olish lozim:

- birinchi aspekt o'quvchilarda shaxsiy sifatlarning shakllanishi jarayonidan iborat bo'lib, yaratish va qayta o'zgartirish faoliyatida texnologik va funktsional savodxonlikni shakllantirish, loyihalash, yaratish va mehnat predmetidan foydalanishda aniq faoliyat turida o'z-o'zini takomillashtirish va o'zini ijodiy namoyon etishga bo'lgan qobiliyatlar, mehnatga ijobiy munosabat, motivatsiya va mehnatsevarlikni rivojlantirish mazmunidan iborat.

- ikkinchi aspekt o'quvchilarning ijtimoiy-madaniy rivojlanishini ta'minlashdan iborat bo'lib, ularni texnologik faoliyatga, mehnatga tayyorlashdan iborat bo'lib, mazmuni

ijtimoiy-mehnat madaniyati, xulq-atvor va muloqot, texnologik madaniyat va mehnat madaniyati, ekologik va ergonomik madaniyat, estetik madaniyat, turmush madaniyatini va shaxslararo munosabatlarni rivojlantirishdan iborat.

- uchinchi aspekt o'quvchilarni mehnat faoliyatiga tayyorlashdan iborat bo'lib, u innovatsion yondashuv asosida o'quvchilarda texnologik kompetentsiyalarni shakllantirishdan iborat bo'lib, shaxsiy imkoniyatlar, iqtisodiy, texnik-texnologik, ergonomik, estetik, ekologik talablar, qobiliyatlarni rivojlantirish jarayonlari innovatsion yondashuvlar orqali o'quvchilarda texnologik kompetentsiyalarni shakllantirishni o'z ichiga oladi.

- to'rtinchi aspekt - texnologik ta'lim jarayonlarini innovatsion yondashuv asosida tashkil etish orqali o'quvchini hayotiy, ijtimoiy va kasbiy sohalarida faoliyat ko'rsatishga tayyorlashni nazarda tutadi va o'z-o'ziga baho berish hamda o'z mavqeini topishga tayyorlikni shakllantirish:

- ehtiyojlarga erishish yo'llarida, kasbiy karjera qobiliyatlari va imkoniyatlarida;

- ayni iqtisodiy formatsiyada ijtimoiy strategiyalar, ijtimoiy guruhlar va ularning maqomiga ega darajalarida;

- hayotiy farovonlikka erishishning turli kasbiy va ijtimoiy shart-sharoitlaridagi imkoniyatlarini shakllantirishdan iborat bo'ladi.

Qo'yilgan amaliy vazifa texnologik ta'lim jarayonlarini tashkil etish umumiy o'rta ta'lim tizimida texnologiya fanining ahamiyati va o'rnini belgilab beradi. Demak, texnologik ta'lim yo'nalishining umumpedagogik, hususiy va maxsus bo'limlari asosida fanga oid kompetentsiyalarni kundalik faoliyatda tadbiq etish, o'quvchilar tayanch kompetentsiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Yuqorida zikr etilgan fikrlarni e'tiborga olsak, maktab o'quvchilarida texnologik kompetentsiyalarni shakllantirishning asosiy tashkil etuvchilari sifatida quyidagi vazifalarni amalga oshirishdan iborat:

- real ijtimoiy-mehnat faoliyati tuzilmasida maktab o'quv fanlari ahamiyati va o'rnini aniqlash;

- bevosita amaliy faoliyatni ta'minlovchi o'quv fanlarining dolzarb bilimlarini integratsiyalash;

- o'quvchilarni o'qitish, rivojlantirish va tarbiyalash jarayonlarini ta'minlash va muvofiqlashtirish;

- maktab o'quvchilarida texnologik kompetentsiyalarni ijtimoiy ahamiyatga ega darajada shakllantirish;

- o'quv faoliyatining yaxlit didaktik zanjirini ta'minlash, o'quv jarayonining qaytar aloqasini amalga oshirish;

- nazariy va amaliy ta'limning o'zaro birligini hamda, o'qitishning uzluksizligi va izchilligini ta'minlashdan iborat.

Maktab o'quvchilarida texnologik kompetentsiyalarni shakllantirishning asosiy tashkil etuvchilari umumtexnologik bilimlar, shakllangan ko'nikmalar va hosil bo'lgan malakalarning integratsiyasi natijasida, malakalar hosil bo'lish jarayonida yangi bilimlarni paydo bo'lishi kundalik faoliyatda amaliyotga tadbiq etilishi o'quvchida kompetentlilik

darajasini hosil qiladi, bu esa o'quvchilarda texnologik kompetentsiyalarni rivojlanishini ta'minlaydi.

Hulosa qilish mumkinki, o'quvchilarda texnologik kompetentsiyalarni shakllantirish jarayonlarining asosiy tashkil etuvchilari sifatida ta'lim resurslarini o'z ichiga oluvchi aspektlarni asosiy rolni o'ynaydi.

Demak, texnologiya faniga qo'yilgan DTS talablari va malakaviy talablarning o'quvchilar tomonidan o'zlashtirilishi, ta'lim resurslarining integratsion harakterga ega bo'lishini e'tiborga olsak, o'quvchilar texnologik kompetentsiyalarni shakllantirishning asosiy tashkil etuvchilariga bo'lgan talablar ortib boradi deb hisoblash mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Беспалко В. П., Татур Ю. Г. Системно-методическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки спетсиалистов. –М.: Высшая школа. 1989.–144 с.
2. Zaripov L.R. Innovatsion ta'lim sharoitida o'quvchilarni texnologik tayyorlash // Pedagogika jurnali. 2019 yil. № 5. - В. 92-98.
3. Серебренников ЖИ.Х. Проблемы и перспективы технологического образования / ЖИ.Х. Серебренников. //Технология ХХИ. Киров, 2001. - С.56-57.
4. Серебренников Л.Н. Структура технологической подготовки школ /Л.Н. Серебренников//Костромской педагогический вестник. -2003. № 4. С. 23-26.
5. Sharipov SH. O'quvchilar kasbiy ijodkorligi uzviyligini ta'minlashning nazariyasi va amaliyoti. Diss.ped. Fan. Dok. – Т., 2012. – 307 b.
6. M.M.Ahmedov //Development factors of competence ltvtl of teacher of technologe// INNOVATIVE TECHNOLOGICA METHODOICAL RESEARCH JOURNAL. Volume 4, Issue 3 Mar. 2023. 104-112 pages.
7. M.M.Ahmedov, Z.Teshaboev, G.Xojikarimova. /Ta'lim tizimida islohatlar// Mejdunarodnyy nauchnyy jurnal "Graal nauki" № 4 (Traveny, 9 aprely 2021) Venetsiya, Italiya S.475-477
8. M.M.Axmedov, Z.A.Teshaboev, G.T.Xojikarimova //Education system - integrated process// International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE) ISSN: 1308-5581 Vol 14, Issue 03 2022. 4211-4214.
9. Ishmuhamedov R.J. Innovatsion texnologiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari. TDPU, T.: 2003. – 44 b.
10. Муравьев Е.М. Общие вопросы методики преподавания технологии // Е.М. Муравьев, В.Д. Симоненко. - Брянск: НМТС «Технология», 2000. - 296 с.
11. M.M.Axmedov, S.M.Puzimatova, A.Yuldashov //ТЕХНОЛОГИК ТАЪЛИМ ЖАРАЁНЛАРИНИ БОШҚАРИШНИНГ ПЕДАГОГИК ТИЗИМИ СИФАТИДА ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ// International Journal of Education, Social Science & Humanities. FARS Publishers. Volume-11| Issue-2| 2023. 661-667 pages.

12. М.М.Аҳмедов, З.Тешабоев Г.Хожикаримова //Ёшларни касб-хунарга йўналтириш// Международный научный журнал «Вестник науки» опубликована № 11 (44). Г.Тольятти от 7 ноября 2021 г.
13. Р.Ҳ.Мақсудов, С.М.Отажонов, М.М.Аҳмедов, Ш.Ш.Шухратов, Г.Т.Хожикаримова //Инновацион таълимда дарс шакли, методи ва воситаларини танлаш// Ўқув қўлланма. Фаргона 2022.
14. М.М.Аҳмедов, С.М.Рўзиматова, З.А.Тешабоев //“ҲАЁТ ДАВОМИДА ЎҚИШ” ТАМОЙИЛИ АСОСИДА МАВЗУ “ИННОВАЦИОН ИШЛАНМАСИ”НИ ТАЙЁРЛАШ МЕТОДИ// O‘ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. 19.10.2022 12-SON 668-674 betlar.
15. М.М.Аҳмедов, Г.Т.Хожикаримова //Ўқитишнинг сифати ва таълим-тарбия самарадорлигини оширишда инновацион характерга эга бўлган инновацион дарс шаклларида фойдаланиш// Общество и инновации. 2021 2(2) 1-7
16. M.M.Akhmedov, S.M.Rozimatova, Z.A.Teshaboev //AN IMPORTANT FACTOR FOR IMPROVING THE EDUCATIONAL PROCESS ON THE PRINCIPLE OF "LIFELONG LEARNING"// GALAXY INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (GIIRJ). Vol. 10, Issue 10, Oct. (2022). 671-676 pages.
17. М.М.Аҳмедов, И.И.Каримов, С.М.Рўзиматова //ДАРС ЖАРАЁНИДА ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВ МУНОСАБАТЛАРИНИ АМАЛАГА ОШИРИШ ОМИЛЛАРИ// O‘ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. 19.10.2022 12-SON 56-60 betlar.
18. М.М.Аҳмедов, З.Тешабоев Г.Хожикаримова С.М.Рўзиматова. //Технологик таълим жараёнларини ташкил этиш ва бошқариш механизмини такомиллаштириш механизмини такомиллаштиришнинг илмий-методик асослари// Международный научный журнал. ORIENTAL RENAISSANCE: Innoralirc, ceducational, natural andsocial sciences.Volume 2 ISSUE 8. August 2022. Стр.336-342.
19. M.M.Axmedov, Bo'tayeva Gulmira Boxodirjonovna //TEKNOLOGIYA FANIDA TEKNOLOGIK JARAYONLARNI TASHKIL ETISH VA BOSHQARISH// O‘ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. 19.10.2022 12-SON 745-750 betlar.
20. Parpieva O.R, Hojikarimova G.T, Nazirova A.M //FORMATION OF STUDENT PEDAGOGICAL SKILLS BASED ON THE REQUIREMENTS OF INNOVATIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT// Международном научно-практическом журнале “Экономика и социум”. Вып №6(85) 2021. 157-161стр.
21. Odinaxon Raxmanovna Parpiyeva, A.Ruzimatova //CREDIT-MODULE SYSTEM OF EDUCATION// O‘ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI. 20.08.2022 yil. 10-SON. 83-87 betlar
22. Odinaxon Raxmanovna Parpiyeva, Ro.,zimatova Arofatxon Maxmudjon qizi //TA‘LIM OLUVCHILARNI FANLARNI O.,ZLASHTIRISHGA QIZIQTIRISH USULLARI// IJODKOR O‘QITUVCHI JURNALI. 5 OKTYABR / 2022 YIL / 22 – SON. 226-230 betlar

23. Odinaxon Raxmanovna Parpiyeva, Melikuzieva Zulhumor Sherqozi qizi, Abdullaeva Umidahon Uktamjon qizi //INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES, THEIR NATURE, TYPES AND THEORETICAL FUNDAMENTALS// Texas Journal of Multidisciplinary Studies. Vol. 9. 06-2022. 123-126 page.

24. Odinaxon Raxmanovna Parpiyeva, Odinaxon Odilovna Djalalidinova //Tibbiy ta'limda interfaol usullardan foydalanish// Международный научный журнал «Новости образования: исследование в XXI веке» № 3 (100), часть 1. Сентябрь, 2022 г 565-569.

25. Парпиева Одинахон Рахмановна, Раззоков Бахтиёр Хабибуллаевич //ИННОВАЦИОН ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИНГ ТУРЛАРИ ВА НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ// Международный научный журнал «Научный импульс». №5(100), часть 2. Декабрь, 2022. 204-210 стр.

26. M.M. Ahmedov, S.M. Ruzimatova, A.YU.Yoldashev //Organization of Technological Educational Processes and Using the Method of "Integration Strategy" in Improving the Management System// Journal of Pedagogical Inventions and Practices. Volume 19. 06-04-2023. 1-6 pages.

27. М.М.АХМЕДОВ, С.М.РЎЗИМАТОВА, А.Ю.ЙЎЛДАШЕВ //ТЕХНОЛОГИЯ ФАНИ МАКТАБ ЎҚУВЧИЛАРИДА ТЕХНОЛОГИК КОМПЕТЕНЦИЯЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ ТАЯНЧ ВОСИТАСИ СИФАТИДА// PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS: a collection scientific works of the International scientific conference (17 April, 2023) - Copenhagen. Part 22. 15-20 pages.